

Тема 16. Світова валютна система

Тема 16. Світова валютна система

16.1. Структура сучасної світової валютної системи.

16.2. Еволюція світової валютної системи.

16.3. Європейська валютна система: етапи формування та особливості.

16.1. Структура сучасної світової валютної системи

Міжнародні валютні відносини - сукупність валютно-грошових і розрахунково-кредитних зв'язків у світогосподарській сфері, які виникають у процесі взаємного обміну результатами діяльності національних господарств.

Валютна система – форма організації міжнародних грошових відносин; сукупність правил та механізмів, що забезпечують співвідношення між валютами.

Види валютної системи

Національна валютна система – це форма організації валютних відносин країни, за допомогою яких здійснюються міжнародні розрахунки, утворюються та використовуються валютні кошти держави.

Елементи національної валютної системи

- Національна валюта
- Паритет національної валюти
- Режим курсу національної валюти
- Система валютного регулювання
- Наявність чи відсутність валютних обмежень
- Міжнародні кредитні засоби, регламентація їх використання
- Регламентація міжнародних розрахунків країни
- Режим національного ринку і ринку золота
- Національні органи, що обслуговують і регулюють валютні відносини країни
- Міжнародна валютна ліквідність країни

Міжнародна валютна ліквідність

Здатність країни (чи групи країн) забезпечити своєчасне погашення своїх міжнародних зобов'язань прийнятними для кредитора платіжними засобами

- МВЛ визначається відношенням золотовалютних резервів центральних банків країн світового співтовариства (ВР) до загальної суми річного імпорту товарів та послуг (ІР)

Міжнародна валютна ліквідність = (Валютні резерви / Імпорт)*100%

Основні компоненти МВЛ:

- Офіційні золоті резерви країни-запаси золота у злитках та монетах
- Валютні резерви країни - іноземна валюта резервна для міжнародних розрахунків
- Резервна позиція в МВФ (право країни – члена на автоматичне отримання безумовного кредиту в іноземній валюті в межах 25% від її квоти)
- Розрахунки в СПЗ та євро

Види валютної системи

Міжнародна (регіональна) валютна система -

це договірно-правова форма організації валютних відносин між групою країн

Прикладом такої системи є створена валютна

система країн ЄС – це специфічна

організаційно-економічна форма відносин

країн ЄЕС у валютній сфері, спрямована на

стимулювання інтеграційних процесів,

зменшення амплітуди коливання курсів

національних валют та їх взаємну ув'язку.

Світова валютна система – це форма організації

міжнародних валютних (грошових) відносин,

що історично склалася і закріплена

міждержавною домовленістю.

Ключові вимоги, які необхідні для успішного функціонування світової валютної системи:

- ***Забезпечення відповідної ліквідності.*** Ця умова припускає існування офіційних резервів в урядів країн, які приймають участь у міжнародній торгівлі. Також потребує стимулів для того, щоб комерційні банки, які діють в якості дилерів, що торгують іноземною валютою, мали достатні її резерви для забезпечення потреб приватного сектору.
- ***Дія механізму вирівнювання (регулювання).*** Ця мета потребує, щоб: окремі країни проводили економічну та фінансову політику, яка б сприяла підтриманню збалансованої міжнародної системи платежів; фінансові механізми забезпечували регулювання платіжного балансу; уряди сприяли збереженню рівноваги на ринках іноземної валюти.
- ***Впевненість у міжнародній грошовій системі.*** Якщо фірми та інвестори приватного сектору будуть впевнені у тому, що уряди проводять політику, яка веде до збалансованої міжнародної системи платежів. Вони будуть мати довіру до системи. Міжнародні організації, такі як МВФ, намагаються сприяти проведенню такої політики урядами. У доповнення до цього уряди здійснюють спільні зусилля для того, щоб викликати довіру до системи.

Валютна система

Призначенням (функціями) будь-якої валютної системи є:

- 1) сприяння розвитку товарообмінних операцій
- 2) встановлення правил та механізмів для забезпечення співвідношень між національними грошовими відносинами
- 3) здійснення платежів для покриття угод
- 4) забезпечення стійкої одиниці вартості і стандарту відкладених платежів

Валютна система

Головне завдання світової валютної системи:

- 1) ефективного опосередкування платежів за експорт і імпорт товарів, капіталу, послуг та інших видів міжнародної діяльності;
- 2) створення сприятливих умов для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці;
- 3) забезпечення безперебійного функціонування економічної системи вільного підприємництва.

Ключові вимоги, які необхідні для успішного функціонування світової валютної системи:

- забезпечення відповідної ліквідності;
- дія механізму вирівнювання (регулювання);
- впевненість у міжнародній грошовій системі.

Валютна система

Основні складові світової валютної системи:

- 1) світовий грошовий товар;
- 2) валютний курс;
- 3) валютні ринки;
- 4) міжнародна валютна ліквідність;
- 5) міжнародні валютно-фінансові організації.

Основні елементи національної і світової валютних систем

Національна валютна система	Світова та регіональні валютні системи
Національна валюта	Резервні валюти, міжнародні рахункові валютні одиниці
Умови конвертування національної валюти	Умови взаємного конвертування валют
Паритет національної валюти	Уніфікований режим валютних паритетів
Режим курсу національної валюти	Регламентація режимів валютних курсів
Наявність чи відсутність валютних обмежень, валютний контроль	Міждержавне регулювання валютних обмежень
Національне регулювання міжнародної валютної ліквідності країни	Міждержавне регулювання міжнародної валютної ліквідності
Регламентація використання міжнародних кредитних засобів обігу	Уніфікація правил використання міжнародних кредитних засобів обігу
Регламентація міжнародних розрахунків країни	Уніфікація основних форм міжнародних розрахунків
Режим національного валютного ринку та ринку золота	Режим світових валютних ринків та ринку золота
Національні органи, що керують та регулюють валютні відносини країни	Міжнародні організації, які здійснюють міждержавне валютне регулювання

16.2. Еволюція світової валютної системи

Основні етапи створення світової валютної системи

1. Становлення, формування передумов, визначення принципів нової системи; при цьому зберігається її спадкоємний зв'язок з попередньою системою;
2. Формування структурної єдності, завершення побудови, поступова активізація принципів нової системи;
3. Створення повноцінно функціонуючої нової світової валютної системи на базі закінченої цілісності та органічної зв'язки її елементів.

ЕВОЛЮЦІЯ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

2. **Паризька валютна система** з 1867 р. - система золотомонетного стандарту
 3. **Генуезька валютна система** з 1922 р.
 4. **Бреттон-Вудська валютна система** з 1944 р.
 5. **Ямайська валютна система** з 1976-1078 рр.
- Європейська валютна система** з 1979р. (регіональна)

Форми функціонування національних валютних систем

I. Біметалізм (XVI – XVIII ст.) – грошова система, в якій роль загального еквівалента закріплюється за двома благородними металами (як правило, за золотом та сріблом), передбачається вільне карбування монет з обох металів та їх необмежений обіг.

Форми біметалізму:

- 1) *система паралельної валюти* – це коли законодавство не встановлює певного співвідношення між золотом та сріблом; золоті та срібні монети приймаються під час купівлі, продажу та інших операцій відповідно до ринкової вартості цих металів;
- 2) *система подвійної валюти* - коли держава фіксує певне співвідношення між обома металами; карбування золотих та срібних монет, прийняття їх населенням мають здійснюватися за цим співвідношенням.

Форми функціонування національних валютних систем

II. Монометалізм (1843-1935 рр.) – грошова система, за якою один метал (золото або срібло) є загальним еквівалентом та основою грошового обігу.

Різновиди золотого монометалізму:

- 1) золотомонетний стандарт** – передбачає вільний обіг золотих монет і виконання золотом всіх функцій грошей;
- 2) золотозлитковий стандарт** - перехідна форма золотого стандарту: національні валюти провідних західних країн (Великої Британії, Франції, Бельгії, Нідерландів та ін.) прирівнювалися до певної кількості золота, тобто мали золотий вміст

Форми функціонування національних валютних систем

3) золотодевізний стандарт – базувався на золоті та провідних валютах світу. Платіжні засоби в іноземній валюті призначені для міжнародних розрахунків, почали називати девізами.

Девізи – платіжні засоби в іноземній валюті, призначені для міжнародних розрахунків.

Золотий стандарт (1820 р.) - встановлено тверде співвідношення між паперовими грошима і золотом. Вартість однієї грошової одиниці визначається у чистому золоті, наприклад 1RM (рейхсмарка)=0.3584229 г чистого золота. Емісійні банки зобов'язуються в будь який час обмінювати паперові гроші на золото. Увесь грошовий обіг забезпечений золотом, інфляція неможлива.

Паризька валютна система

I. Паризька валютна система (1867р.) – це:

- 1) система золотомонетного стандарту
- 2) перша валютна система
- 3) стихійно сформувалася у ХІХ ст. після промислової революції на базі золотого монометалізму у формі золотомонетного стандарту.
- 4) юридично оформлена міждержавною угодою на Паризькій конференції у 1867 році, яка визнала золото єдиною формою світових грошей.
- 5) в якій не було відмінностей між національною та світовою валютними системами (тільки монети приймались до платежу за своєю вагою)

Структурні принципи :

2. Основа – золотомонетний стандарт
3. Склався режим вільно плаваючих курсів валют з врахуванням ринкового попиту та пропозиції, але в межах золотих крапок.
4. Кожна валюта мала золотий вміст. Встановлювались золоті паритети. Вільна конвертованість валют в золото. Золото використовувалось як загально визнані світові гроші.

Генуезька валютна система

II. Генуезька світова валютна система (1922 р.) – юридично оформлена міждержавною угодою на Генуезькій міжнародній економічній конференції у 1922 р.

Принципи :

- 1) основа – золото і девізи** (іноземні валюти для міжнародних розрахунків);
- 2) збережені золоті паритети;**
- 3) відновлений режим валютних курсів, що вільно коливаються;**
- 4) валютне регулювання** здійснювалось у формі активної валютної політики, міжнародних конференцій та нарад.

Світовий регулятор - Міжкраїнові конференції, наради

Бреттон-Вудська валютна система (липень 1944 р.)

Бреттон-Вудська валютна система (липень 1944 р.) :

- 1) створена на валютно-фінансовій конференції в Бреттон-Вудсі (США) під головуванням міністра фінансів США Моргентау;
- 2) базувалась на золотодевізному стандарті: (золото та долар і фунт стерлінг)
- 3) на конференції було створено Міжнародний валютний фонд (МВФ), який мав допомогти стабілізації курсів валют країн-учасниць шляхом надання коштів для вирівнювання їхніх платіжних балансів – як орган міждержавного валютного регулювання;
- 4) засновано Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) з метою надання допомоги країнам-членам у реконструкції та розвитку їхнього господарства шляхом полегшення інвестування капіталу.

Бреттон-Вудська валютна система (липень 1944 р.)

Принципи:

- 1) функції світових грошей зберігалися за золотом;
- 2) у ролі міжнародних платежів використовується нарівні із золотом – долар США та фунт стерлінгів Великобританії;
- 3) резервні (ключові) валюти обмінювалися на золото;
- 4) прирівнювання валют одна до одної та їх взаємний обмін здійснювалися на основі офіційно узгоджених країнами-членами з МВФ валютних паритетів, виражених у золоті та в доларах США;
- 5) 5) ринкові курси валют не повинні були відхилятися від фіксованих доларових паритетів цих валют більш як на $\pm 0,75\%$;
- 6) 6) оборотні національні валюти вільно обмінювалися на валютних ринках на долари та одна на одну за курсами, що могли коливатися у зазначених вище межах;
- 7) 7) міждержавне регулювання валютних відносин здійснювалось головним чином через МВФ;
- 8) 8) з метою пом'якшення кризи окремих валют держави-члени МВФ (149 країн) вдавалися до взаємодопомоги: кредити в іноземній валюті для фінансування дефіцитів платіжних балансів.

Ямайська валютна система (Кінгстонська) (січень 1976 р.)

Кінгстонська угода країн-членів МВФ була ратифікована більшістю членів у квітні 1978 р. Прийнято поправки до Статуту МВФ, які нині та визначають порядок світової валютної системи.

Принципи системи :

- 1) базою валютної системи було проголошено міжнародну розрахункову одиницю – **спеціальні права запозичення – СПЗ** (резервна валюта кошикового типу) – це безготівкові гроші у вигляді запису на спеціальних рахунках у МВФ.
- 2) країнам дозволялось встановлювати валютний паритет до будь-якої валюти, крім золота: закріплювалися тенденції до багатовалютного стандарту та поділ світової валютної системи на регіональні угруповання: США - Західна Європа – Японія;

Ямайська валютна система

- 3) юридично було завершено демонетизація золота: відмінено офіційну ціну золота та золоті паритети, але золото й далі використовувалося для формування фонду ліквідних активів з метою придбання резервних валют;
- 4) було знято обов'язковість обмежень щодо офіційних валютних резервів;
- 4) поняття “оборотна (конвертована) валюта” замінено терміном “валюта, що вільно використовується” (тобто ринкова валюта);
- 5) країни отримали право вибору будь-якого режиму валютного курсу;
- 6) узаконювався режим плаваючих валютних курсів замість фіксованих;
- 7) МВФ закликав посилити міждержавне валютне регулювання.

Ямайська валютна система

Спеціальні права запозичення (СПЗ) – це

- 1) безготівкові гроші у вигляді запису на спеціальних рахунках у МВФ;
- 2) резервна валюта кошикового типу
- 3) штучно створені міжнародні резервні кошти для регулювання сальдо платіжних балансів, поповнення офіційних резервів, розрахунків з МВФ:
 - 3.1) не мають реального забезпечення (з 1970 року одиниця СПЗ – одиниця дорівнювалась до 0,888671 г золота, а потім стала розраховуватись як валюта кошикового типу);
 - 3.2) безпосередньо не виконують ролі платежу;
 - 3.3) у чистому вигляді не використовуються для регулювання державних зобов'язань. Їх наявність у країні дає їй право на придбання вільно конвертованої валюти (право на отримання кредиту);
 - 3.4) як ліквідний компонент, збільшує офіційні резерви країни-члена МВФ.

Ямайська валютна система

СПЗ склалися:

- до 1 січня 2002 р. з 5-ти валют – долара США, марки ФРН, ієни, французького франку, фунту стерлінгів;
- з 1 січня 2002 р. прив'язується до курсу 4-х валют – євро (визначає курс СПЗ на 37,4%), долару США (37,2%), британського фунту стерлінгів (12,4%), японської ієни (13%). Курс розраховується на базі курсу щоденно вищеназваних валют.

СПЗ можна використовувати для:

- 1) отримання конвертованої валюти, необхідної для регулювання пасиву платіжного балансу;
- 2) проведення операцій з МВФ: виплати комісійних, погашення в СПЗ отриманих раніше в іноземних валютах кредитів в МВФ, викупу у Фонду власної валюти;
- 3) визначення операцій за двосторонніми угодами з другою країною-членом МВФ, наприклад для викупу власної валюти (США викупали долари у центральних банків західноєвропейських країн).

Склад СПЗ

Ціна 1 SDR в різних валютах (в дужках вага валюти в кошику SDR, %)

Період	<u>USD</u>	<u>DEM</u>	<u>JPY</u>	<u>GBP</u>	<u>FRF</u>
<u>1981</u> <u>1981–198</u> <u>5</u>	0.540 (42%)	0.460 (19%)	34.0 (13%)	0.0710 (13%)	0.740 (13%)
<u>1986</u> <u>1986–199</u> <u>0</u>	0.452 (42%)	0.527 (19%)	33.4 (15%)	0.0893 (12%)	1.020 (12%)
<u>1991</u> <u>1991–199</u> <u>5</u>	0.572 (40%)	0.453 (21%)	31.8 (17%)	0.0812 (11%)	0.800 (11%)
<u>1996</u> <u>1996–199</u> <u>8</u>	0.582 (39%)	0.446 (21%)	27.2 (18%)	0.1050 (11%)	0.813 (11%)
Період	<u>USD</u>	<u>EUR</u>	<u>JPY</u>	<u>GBP</u>	
<u>1999</u> <u>1999–200</u> <u>0</u>	0.5820 (39%)	0.3519 (32%)	27.2 (18%)	0.1050 (11%)	
<u>2001</u> <u>2001–200</u> <u>5</u>	0.5770 (45%)	0.4260 (29%)	21.0 (15%)	0.0984 (11%)	
<u>2006</u> <u>2006–201</u> <u>0</u>	0.6320 (44%)	0.4100 (34%)	18.4 (11%)	0.0903 (11%)	
2010-2014	0.6600 (41,9%)	0.4230 (37,4%)	12.1 (9,4%)	0.1110 (11,3%)	SDR1 = 1.54US\$

Криза валютних систем

Криза світової валютної системи:

- це загострення валютних протиріч, різке порушення її функціонування, що проявляється у невідповідності структурних принципів організації світового валютного механізму зміненим умовам виробництва;
- веде до руйнування старої системи та заміни її новою, яка забезпечує відносну валютну стабілізацію.

Види валютних криз

1. **Локальні валютні кризи.** Вражають окремі країни чи групу країн навіть при відносній стабільності світової валютної системи. Після другої світової війни періодично виникали локальні валютні кризи у Франції, Великобританії, Італії та інших країнах;
2. **Циклічні валютні кризи** – прояв економічних криз;
3. **Спеціальні валютні кризи** викликані іншими факторами: криза платіжного балансу, надзвичайними обставинами і т.д.

Кризи світових валютних систем

1. Криза золотомонетного стандарту (Паризька валютна система) - 10 років (1913-1922),
2. Генуезька валютна система – 8 років (1929-1936 рр.),
3. Бреттон-Вудська валютна система – 10 років (1967-1976 рр.).
4. Криза Ямайської світової валютної системи.

Особливості Генуезької світової валютної кризи (1929 – 1936 рр.)

- 1) циклічний характер;
- 2) структурний характер;
- 3) велика тривалість;
- 4) виключна глибина та гострота;
- 5) значна нерівномірність розвитку.

Криза валютних систем

Особливості Криза Бреттон-Вудської валютної системи кризи (1967 – 1976 рр.)

- нестійкість та протиріччя економіки;
- посилення інфляції негативно вплинуло на світові ціни та конкурентну здатність фірм, заохочувало спекулятивні переміщення “гарячих” грошей;
- нестабільність платіжних балансів;
- невідповідність принципів Бреттон-Вудської валютної системи зміненому співвідношенню сил на світовій арені;
- активізація ринку євродолара;
- дезорганізуюча роль ТНК;
- наплив доларів в країни Західної Європи і Японію викликав масовий перехід до плаваючих валютних курсів і тим самим спекулятивну атаку їх валют на долар.
- Франція ввела подвійний валютний ринок по прикладу Бельгії, де він функціонував з 1952 р. Країни Західної Європи стали відкрито виступати проти привілейованого стану долара в світовій валютній системі. Пошуки виходу з валютної кризи завершилися компромісною Вашингтонською угодою групи “десяти” 18 грудня 1971р.

Смітсонівська (Вашингтонська) угода (1971 р.)

- переглянуто паритети провідних валют: долар девальвовано на 7,89%; підвищено офіційну ціну золота на 8,57% (з 35 до 38 долара за унцію), здійснено ревальвацію ряду валют;
- пом'якшився принцип фіксованих паритетів: межі можливих відхилень курсів валют від їх фіксованих паритетів були тимчасово розширені з $\pm 1\%$ до $\pm 2,25\%$;
- міжнародна розрахункова грошова одиниця СПЗ, яка рішенням сесії МВФ (вересень-жовтень 1969 р.) вводилась в дію з 1 січня 1970 р., розглядалась як можлива основа валютної системи нарівні із золотом (зараз – 230 млрд.СПЗ, або 310 млрд.дол.);
- Переплетіння валютної кризи з енергетичною та світовою економічною кризами.

Криза валютних систем

Особливості Ямайської валютної кризи:

- 1) втрата долларом монопольної ролі (поява СПЗ);
- 2) проблема багатовалютного стандарту;
- 3) проблема золота – зацікавленість країн Західної Європи в збереженні золота як реальних резервних запасів;
- 4) режим плаваючих валютних курсів.

16.3. Європейська валютна система: етапи формування та особливості

Європейська валютна система – це

- 1) міжнародна (регіональна система).
- 2) міжнародна (регіональна) валютна система – сукупність економічних відносин, яка пов'язана з функціонуванням валюти в межах економічної інтеграції;
- 3) державно-правова форма організації валютних відносин країн «Загального ринку» з метою стабілізації валютних курсів і стимулювання інтеграційних процесів.
- 4) підсистема світової валютної системи (Ямайської).

Європейська валютна система

Цілі створення Європейської валютної системи:

- 1) встановити підвищену валютну стабільність всередині співтовариства і створити зону європейської стабільності з власною валютою у протипагу Ямайської валютної системи, що заснована на доларовому стандарті;
- 2) стати головним елементом стратегії росту в умовах стабільності;
- 3) спростити конвергенцію процесів економічного розвитку та надати новий імпульс європейського процесу;
- 4) забезпечувати стабілізуючий вплив на міжнародні економічні та валютні відносини;
- 5) обмежити “Загальний ринок” від експансії долара.

Структурні принципи ЄВС:

- 1) ЄВС базувалась на ЕКЮ, потім – на євро (12 країн);
- 2) на відміну від Ямайської ВС, яка юридично закріпила демонетизацію золота, ЄВС використовувала його в якості реальних резервних активів. Створений спільний золотий фонд за рахунок об'єднання 20% офіційних золотих резервів країни ЄВС в ЄФВС (Європейський фонд валютного співробітництва), який згодом перетворено на Європейський Центральний Банк;
- 3) як підсистема ЄВС несе на собі негативні наслідки нестабільності світової валютної системи і вплив долара;
- 4) режим валютних курсів заснований на спільному плаванні валют у формі “європейської валютної змії” у встановлених межах взаємних коливань ($\pm 2,25\%$ від центрального курсу, для деяких країн (Італії) $\pm 6\%$ до кінця 1989р. Потім Іспанії. З серпня 1993р.у результаті загострення валютних проблем ЄС межі коливання розширилися до $\pm 15\%$);
- 5) в ЄВС здійснюється міждержавне регіональне валютне регулювання шляхом надання центральним банкам кредитів для покриття часового дефіциту платіжних балансів і розрахунків, пов'язаних з валютною інтервенцією.

Європейська валютна система

1950 р. – створення Європейського платіжного союзу та накопичення його учасниками достатніх золотовалютних резервів, що дозволило здійснювати моніторинг власної валютної політики та покривати дефіцити у взаємній торгівлі країн. Розпуск у 1958 р.

1967 р. – започаткування процедури консультацій щодо започаткувалася процедура консультацій на випадок зміни валютних курсів та створення Комітету управління центральних банків.

1971 р. – країни ЄС прийняли програму поетапного створення економічного та валютного союзу до 1980 р. (“план Вернера”),

1971 р. – відміна золотого стандарту долара.

1978 р. – започаткування ЄВС, введення в обіг ЕСУ

5 грудня 1978 р. – Європейською радою було прийнято рішення про створення Європейської валютної системи.

13 березня 1979 р. була створена Європейська валютна система

Європейська валютна система

1988 р. – рішення про повну лібералізацію ринку капіталів, що дозволило

Квітень 1989 р. “План Делора” (Ж.Делор – голова Комітету ЄЕС)

1. Створення загального (інтегрованого) ринку;
2. Структурне вирівнювання відсталих зон та регіонів;
3. Координація економічної, бюджетної, податкової політики;
4. Створення наднаціонального Європейського валютного інституту у складі керуючих центральними банками і членів директорату для координації грошової та валютної політики;
5. Єдину валютну політику, введення фіксованих валютних курсів і колективної валюти ЕКЮ.

Маастрихтська угода

Перший етап (1 липня 1990 р. – 31 грудня 1993 р.) – етап становлення економічного і валютного союзу ЄС:

- 1) відміна всіх обмежень на вільний рух капіталу всередині ЄС, а також між ЄС та третіми країнами;
- 2) забезпечення показників економічного розвитку всередині ЄС, приймалися країнами програми, де визначались певні цілі та показники антиінфляційної і бюджетної політики, стабільність курсів валют у відносинах між країнами ЄС.

Другий етап (1 січня 1994 р. – 31 грудня 1998 р.)
підготовка країн-членів до введення євро:

- 1) створення Європейського валютного інституту, який визначав правові, організаційні і матеріально-технічні передумови, необхідні Європейському Центральному банку для виконання своїх функцій, починаючи з третього етапу введення євро;
- 2) відміна привілейованого доступу підприємств державного сектора до коштів фінансових інститутів;

Маастрихтська угода:

- 3) заборона підтримки діяльності державного сектора шляхом кредитування центральними банками його підприємств, придбання центральними банками боргів держави;
- 4) заборона брати на себе зобов'язання державного сектора однією із країн-членів іншою країною-членом чи ЄС у цілому;
- 5) показник бюджетного дефіциту повинен бути не вище 3% ВВП при нормальних умовах розвитку і величина державного боргу не вище 60% ВВП;
- 6) прийняття в деяких країнах-членах національного законодавства про надання їхнім центральним банкам статутної незалежності від їхніх урядів з тим, щоб прирівняти їхній правовий статус з аналогічним статусом ЄЦБ.

Маастрихтська угода

Третій етап переходу до єдиної валюти (1999-2002 рр.)

2 травня 1998 р - Європейський Союз назвав країни-члени (Австрія, Бельгія, Німеччина, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди (крім Аруби та Нідерландських Антильських островів), Португалія, Фінляндія, Франція (крім Нової Каледонії, Французької Полінезії, Уоллісу та Футуну)), які допускалися до переходу на євро з початку третьої стадії;

З 1 січня 1999 р.:

- 1) фіксуються валютні курси євро до національних валют країн-учасниць євро, євро стає їхньою загальною валютою;
- 2) євро замінює ЕКЮ у співвідношенні 1:1;
- 3) розпочала свою діяльність Європейська система центральних банків (ЄСЦБ) - включає ЄЦБ та центральні банки країн-учасниць зони євро;
- 4) ЄСЦБ заохочує впровадження євро на світові валютні ринки

Маахстрихтська угода. Механізм ЕРМ II

Критерії входження в ЄВС

- 1) *стабільність цін* – рівень інфляції в країні має не перевищувати середнього рівня інфляції в трьох найбільш стабільних у ціновому плані країнах більш ніж на 1,5%;
- 2) *дефіцит платіжного балансу*: рівень державної заборгованості має не перевищувати 60%, а дефіцит державного бюджету – 3% валового внутрішнього продукту;
- 3) *рівень довгострокової номінальної процентної ставки* не мало перевищувати середнього значення цього показника в трьох країнах із найстабільнішими цінами більш ніж на 2%;
- 4) *стабільність обмінного курсу*: валюта країни мала перебувати щонайменше протягом двох останніх років у дозволених межах коливання щодо інших валют.

З 1 січня 1999 р. – відбулася тверда фіксація курсів валют країн зони євро для перерахунків;

з 1.01.2007 р.: Австрія, Бельгія, Німеччина, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Фінляндія, Франція, Греція, Словенія

з 1.01.2008 р.: Мальта, Кіпр

з 1.01.2009 р.: Словаччина

з 1.01.2011 р.: Естонія

Приєдналися без валютних інтервенцій та перспектив введення євро:
Велика Британія, Швеція, Данія

З 1 січня 2001 р. до зони євро приєдналась Греція;

З 1 січня 2002 р. випущено в обіг банкноти і монети євро 12 країн-учасниць, паралельний обіг з національними валютами країн-членів, обмін останніх на євро, започаткування механізму ERM II;

З 1 липня 2002 р. виключено з обігу національні валюти і здійснено повний перехід господарчого обігу країн-учасниць на євро;

З 1 січня 2007 р. до зони євро приєдналась Словенія

З 1 січня 2008 р. до зони євро приєдналась Мальта та Кіпр (крім Турецької республіки Північного Кіпру)

З 1 січня 2009 р. до зони євро приєдналась Словаччина

Країна	Прийнята	Населення	За винятком
Австрія	1.01.1999	8 316 487	
Бельгія	1.01.1999	10 584 534	
Кіпр	1.01.2008	766 400	Турецька Республіка Північного Кіпру
Фінляндія	1.01.1999	5 289 128	
Франція	1.01.1999	63 392 140	Нова Каледонія, Французька Полінезія, Уолліс і Футуна
Німеччина	1.01.1999	82 314 906	
Греція	1.01.2001	11 125 179	
Ірландія	1.01.1999	4 239 848	
Італія	1.01.1999	59 131 287	
Люксембург	1.01.1999	476 200	
Мальта	1.01.2008	404 962	
Нідерланди	1.01.1999	16 372 715	Аруба, Нідерландські Антильські острови
Португалія	1.01.1999	10 599 095	
Словакія	1.01.2009	5 431 363	
Словенія	1.01.2007	2 013 597	
Іспанія	1.01.1999	45 116 894	
Єврозона		325 714 137	

Емісія євро монет за домовленістю з ЄС

Використання без домовленостей з ЄС

Країна	Прийняла	Угода	Населення
Ватикан	1.01.1999	31.12.1998	800
Монако	1.01.1999	31.12.1998	32 671
Сан-Марино	1.01.1999	31.12.1998	29 615
Сен-П'єр та Мікелон	1.01.1999	31.12.1998	6 125
Майотта	1.01.1999	31.12.1998	186 452

Країна/ Територія	Прийнято	Угода	Населення
Акротірі та Декелія	1.01.2008	Немає	14 500
Андорра	1.01.1999	Погоджено	82 000
Косово	1.01.1999	Членство	2 200 000
Чорногорія	1.01.1999	Членство	684 736

Основні інструменти політики ЄСЦБ

- Таргетування (встановлення цільових орієнтирів основних грошових агрегатів з метою контролю над інфляцією);
- Встановлення меж коливань основних процентів ставок, у тому числі з метою їхнього зближення по всій зоні євро;
- Операції на відкритому ринку;
- Встановлення мінімальних резервних вимог для банків.

Завдання ЄСЦБ такі:

- 1) визначення та втілення монетарної політики;
- 2) утримання офіційних резервів в іноземній валюті держав-членів ЄВС та управління цими резервами;
- 3) проведення операцій з іноземною валютою;
- 4) забезпечення чіткої роботи платіжних систем;
- 5) санкціонування випуску банкнот;
- 6) сприяння планомірному проведенню політики у сфері пруденційного нагляду.